

német erők korlátozottságát, valamint annak szükségességét is, hogy a nagy zsidó közösségben hamis biztonságtudatot és optimizmust ébresszenek, minimálisra csökkentve ezáltal az ellenállás kockázatát – „biztosítani kell, hogy a zsidók ne lázadjanak, mint tették ezt a varsói gettóban”³.

Mindezek a megfontolások arra készítették őket, hogy tervüket vilámgyorsan valóra váltsák – ezért azonnal elkezdtek a Zsidó Tanács létrehozását és céljaiknak való alávetését.

Noha zsidó tanácsokat hoztak létre Magyarország összes gettójában és/vagy gyűjtő- és bevagonírozási központjában, a náci számára elsősorban a budapesti Zsidó Tanács volt fontos. A vidéki zsidóság gyors ütemű gettóba tömörítése és deportálása miatt az ottani zsidó tanácsok rövid életűek voltak. Általában a hagyományos helyi hitközségi (kehillah-) vezetőkből álltak.⁴ A zsidó tanácsoknak és a vidéki gettóknak, amelyek felett névleges fennhatóságuk volt, alig volt kapcsolatuk egymással, egymástól függetlenül reagáltak azokra a parancsokra és utasításokra, amelyeket a központi és helyi magyar és német hatóságoktól, illetve a budapesti Zsidó Tanácstól kaptak. Gyakorlatilag teljes elszigeteltségben kellett működniük, mert a zsidókat röviddel a megszállás után minden kommunikációs eszköztől megfosztották.

A budapesti Zsidó Tanács

1944. március 19-ének baljós vasárnap reggelén, amikor a németek megszállták Magyarországot, a Pesti Izraelita Hitközség, az ország legnagyobb neológ gyülekezete Stern Samu elnöklete alatt éppen éves közgyűlését tartotta. A zsidóellenes intézkedések miatt, amelyeket a németek Budapestre érkezésük után azonnal foganatosítottak, az ülés viharos gyorsasággal fejeződött be. Aznap délután Hermann A. Krumej és Dieter Wisliceny, Eichmann különleges alakulatának tagjai jelentek meg a zsidó hitközség székházában, a Síp utca 12.-ben, és Stern Samut keresték. A házban csak Bánóczi Lászlót találták, aki az Országos Magyar Izraelita Közművelődési Egyesület, az OMIKE színházigazgatójaként egy előadás próbáját készítette elő. Személyesen őt tették felelőssé azért, hogy hívja össze másnap délelőtt tíz órára a hitközség elöljáróságát. Röviddel ezután Csergő Hugó, a hitközség főjegyzője délután 6 órára összehívott néhány zsidó vezetőt. Az otthonában tartott ülésen részt vettek: Boda Ernő és Pető Ernő elnökhelyettesek, Munkácsi Ernő, a Pesti Izraelita Hitközség főtítkára, Fábíán Béla, a Hadviseltek Bizottságának vezetője, valamint két további hitközségi tisztviselő.⁵ Úgy döntöttek, hogy mivel zsidó vallású magyar állampolgárokat képviselnek, mielőtt